

4. Керлот Х. Э. Словарь символов / Хуан Эдуардо Керлот. – М. : REFL-book, 1994. – 608 с.
5. Фадеева И. В. Фразеологические единицы с положительной оценкой в современном английском языке (структурно-семантические и функциональные особенности) : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 „Германские языки” / И. В. Фадеева. – М., 1989. – 21 с.
6. Швачко С. А. Языковые средства выражения количества в современном английском, русском и украинском языках / Светлана Алексеевна Швачко. – К. : Вища школа, 1981. – 143 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

- ААПП** – Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки : посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / Олена Юрїївна Дубенко. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2004. – 416 с.
- АУФС** – Англо-український фразеологічний словник : Близько 30 000 фразеолог. виразів / [відп. ред. Л. В. Кирпич ; уклад. К. Т. Баранцев]. – [2-е вид., випр.]. – К. : Знання, КОО, 2005. – 1056 с.
- ІЕУФ** – Івченко А. О. Історія та етимологія української фразеології : Бібліографічний покажчик (1864 – 1998) / Анатолій Олександрович Івченко. – Х., 1998. – 160 с.
- САИ** – Маккей А. Словарь американских идиом : Более 8000 единиц / А. Маккей, М. Т. Ботнер, Дж. И. Гейтс. – СПб. : Лань, 1997. – 464 с.
- УАПП** – Улюблені англійські прислів'я і приказки : 500 висловів / [упоряд. Б. М. Ажнюк]. – К. : Криниця, 2001. – 80 с.
- УКВППЗ** – Усні крилаті вислови, прислів'я, приказки, загадки / [уклад. Н. В. Курганова]. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. – 320 с.
- УНПП** – Українські народні прислів'я та приказки / [відп. ред. М. Т. Рильський]. – К. : АН УРСР, 1955. – 447 с.
- ФСУМ** – Фразеологічний словник української мови / НАН України ; Інститут української мови / [ред. кол. Л. С. Паламарчук ; уклад. В. М. Білоноженко]. – [2-е вид.]. – К. : Наукова думка, 1999. – Кн. 1. – 1999. – 528 с. ; Кн. 2. – 1999. – с. 529-980.
- АНДИ** – Ammer Christine. The American Heritage. Dictionary of Idioms. – Boston, New York : Houghton Mifflin Company, 2003. – 473 p.
- FFDP** – The Facts on File. Dictionary of Proverbs : Meanings and Origin of More than 1, 500 Popular Sayings / Martin Manser ; associate editor, Rosalind Fergusson. – N.Y., 2002. – 440 p.
- NTC's AID** – Spears, Richard A. NTC's American Idiom Dictionary. – Illinois, U.S.A. : National Textbook Company, 1991. – 463 p.

УДК 821.161.1

Трохименко О. В.

СМІХ ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО БУТЯ У ТВОРЧОСТІ М.ГОГОЛЯ

Тезисы посвящены анализу смеха как феномена человеческого бытия в творческом наследии Николая Васильевича Гоголя. Автор считает, что гоголевский смех не унижает, он светлый, но в то же время достаточно загадочный. Смех, по Гоголю, есть более значительным и глубоким феноменом человеческого бытия, чем считают люди.

Микола Васильович Гоголь (1809 – 1852) – всесвітньовідомий великий комічний автор і сатирик, класик вітчизняної літератури. Його творчість є багатогранною, загадковою, їй присвячена досить значна кількість досліджень. Однак, нас цікавить проблема сміху, яка досить гостро простежується у творчому доробку Миколи Гоголя. Що ж означає сміх? В чому сутність смішного? Яке місце і роль відіграє сміх у людському бутті? Саме на ці питання ми будемо намагатися відповідати.

Проблема смішного, комічного цікавила філософів ще з часів Аристотеля, і завжди буде цікавити людину. Як зазначає Л. Карасєв: „У роботі «Поетика» Аристотель говорить, що „смішне – є деякою помилкою та неподобством, що нікому не заподіє страждання і ні для кого не є згубним” [Див.: 5]. „...смішне – лише частина потворного, – говорив Аристотель. І це точно так і є. Ось, наприклад, Городничий – хапуга і хам, але не нелюд, не звір, при бажанні в ньому можна знайти немало людського... А Хлестаков, звичайно, негідник, але ж і він не позбавлений талантів – ось хоча б таланту натхненної брехні... Ми можемо навіть помилуватися Хлестаковим і поспівчувати Городничому. Але за однієї умови: що вони все ж таки гірше нас. Тобто при умові, що самі ми не хамами і не негідниками. Адже чого-чого, а цього в нас немає...” [4, с. 194]. Неодноразово Гоголь стверджував, що Хлестакова писав, безпосередньо, з себе.

Сміх – досить складне і багатогранне соціокультурне явище. „Сміючись, людина хоча б на певний проміжок часу розлучається зі своїм минулим. М. Хайдегер говорив про жах, відчуваючи який, людина виявляється перед обличчям „ніщо” і тим самим наближається до буття. Буття – світ, якого я більше не боюсь, від якого я не відчужений, який хоч на мить став рідним – і я переживаю хвилину спорідненості з ним. Буття не може бути частковим – повинна бути повнота буття. В сміхові – людина нібито повертається у „втрачений рай”, стає знову схожою на дитину і тріумфує, радіє, утверджує буття” [8, с. 35].

Сміх є справа легка і поводитися з ним треба легко і невинно, тобто потрібно бути готовим до того, що всього себе в справжньому світлі він не покаже. Сміх – єдине із наших душевних рухів, які багато в чому протирічать причині, що його породила. Свого часу А. Бергсон писав: „Щоб зрозуміти сміх його необхідно перенести в його природне середовище, яким є суспільство, особливо ж необхідно встановити корисну функцію сміху, яка є функцією суспільною” [2, с.16].

Микола Васильович був неперевершеним майстром сміху. Однак, існувала й досі існує нерозгадана та не піддана розгадці таємниця М. Гоголя й таємниця цього сміху. Він сміється над страшним, вульгарним, смішним, дурним, але сміх його досить сумний. „Ось він, уособлений „новочасний”, „модерний” сміх, який перемиг страх! Сміх нахабний, вульгарний і цинічний...” – пише Володимир Звиняцьківський. [4, с. 85]. Ця печаль, сум сміху є результатом невідповідності між ідеалом та повсякденністю, між мрією та реальністю.

„Сміх, за Гоголем набуває ролі єдиного, що розмежовує існуюче і належне, ролі єдиної сумлінної істоти. Сміх є свідком того, що наявні зв'язки і відношення людей перекручені, поставлені до гори ногами” [7, с.371]. Микола Васильович сміється над нечистою силою („чортом”), але людина в дзеркалі його книг жахає вульгарністю, обмеженістю, духовною убогістю. Гоголь намагався „перемогти чорта сміхом точно так, як на ярмарці у вертепі Козак перемагає Чорта”[4, с.191]. У нього немає сміху заради сміху, він ніколи не має цілі розважити публіку, що нудьгує. Микола Васильович мріє про відгук, про те, щоб кожен прочитавши і посміявшись, досить суворо заглянув собі в душу: а чи не Чичиков раптом я?

Гоголівський сміх не принижує, він ніби дає загиблому шанс воскреснути. Це сміх з надією на те, що навіть в самій зачерствілій людській душі є куточок, куди проникає світло добра та щастя. Гоголь у своїх творах пародіює і висміює звичні ідеали: „красуню дочку і резвунчика хлопчиська”, схилення перед зовнішніми пристойностями, гідність людини, що обчислюється в дзвінкій монеті. Очистившись гірким сміхом, перед нами знову відкриваються справжні цінності: віра в справедливість, відчуття історії, любов до батьківщини та просто любов.

Гоголь підкреслює, що держава має єдину можливість забезпечення моральності людини, а саме – утримувати її в стані страху перед покаранням. Однак, в цьому випадку, така моральність залишає статус морального. Істинність відношень з іншими людьми суб'єкт в змозі повернути собі сам. «Як господар виганяє з землі своїх хабарників, вигонимо наших душевних хабарників. Є засіб, є бич, яким можна вигнати їх. Сміхом мої благородні земляки! Сміхом, якого бояться всі наші низькі пристрасті! Сміхом, який створено на те, щоб сміятися над усім, що ганьбить правдиву людську красу! Повернемо сміхові його справжню вагу! Так само, як посміялися над мерзотою в іншій людині, посміємось над мерзотою власною...». Саме це завдання, на нашу думку, і виконувалось Гоголем в його творах, присвячених Малоросії, де через м'який гумор просвічувала велика любов і повага до землі та людей [Див.: 6].

Досить глибоко Гоголь відчував світопізнавальний і універсальний характер свого сміху і в той же час не міг знайти ні належного місця, ні теоретичного обґрунтування та освітлення для такого сміху в умовах „серйозної” культури XIX ст. Адже, коли він у своїх міркуваннях пояснював, чому він сміється, то, очевидно, він не намілювався до кінця розкрити природу сміху, його універсального та всеосяжного народного характеру. „Низьке”, низове, народне значення і надає цьому сміху, за визначенням Гоголя, „благородне обличчя”, він міг би додати: божественне обличчя, бо так сміються боги в народній сміховій стихії давньої народної комедії” [1, с. 253 – 254].

„Ні, сміх значніше і глибше, ніж думають, – писав Гоголь. Не той сміх, який породжується тимчасовою дратівливістю, жовчним, болючим розположенням характеру; не той також легкий сміх, що служить для святкової розваги та забави людей, але той сміх, який весь ізлітає зі світлої природи людини, ізлітає з неї тому, що на дні її укладено вічно-пульсуюче джерело її... Ні, несправедливі ті, які говорять, ніби обурює сміх. Обурює лише те, що похмуро, а сміх світлий. На думку Миколи Васильовича Гоголя, сміх є „світлим і несе примирення в душу” [3, с. 311]. „Позитивний”, „світлий”, „високий” сміх Гоголя, що виріс на ґрунті народної сміхової культури – це сміх несумісний зі сміхом сатирика, і, таким чином визначає головне в творчості Гоголя. Ми можемо сказати, що внутрішня природа манила його сміятися, однак він вважав за необхідне оправдовувати свій сміх обмеженою людською мораллю часу.

Сміхове слово організовується у Гоголя таким чином, що ціллю його виступає вже не просто вказівка на окреме негативне явище, а відкриття особливого аспекту світу як цілого. В цьому сенсі „зона сміху” стає у Гоголя „зоною контакту”, а, звідси, і взаємодія двох світів: світу, що є цілком офіційним, легалізованим чинами та мундирами та світу, де все смішно та несерйозно, де серйозним є лише сміх. Абсурд та безглуздість, що вносяться, власне, цим світом, виявляються справжнім з'єднувальним внутрішнім початком зовнішнього.

Як і все сміхове зображення, сміх Гоголя перебуває в зоні контакту, де всі речі стають відчутними, цілісними, тобто все стає сущим, сучасним, реально присутнім. Характерним є те, що нічого істотного із того, що хоче передати Гоголь не дається у „зоні слогадів”. Там же, де по-справжньому розкривається характер, діє стихія сміху, яка постійно контактує, об'єднує, стикає з усім, що довкола.

Сміх – єдиний позитивний герой. Гоголівській сміх перемагає все, зокрема, він створює, своєрідний катарсис вульгарності. Сміх Гоголя є зброєю, за допомогою якої він боровся з „гідотами тогочасної російської дійсності”, а також є невід'ємною якістю творчої, індивідуальної, внутрішньої веселості письменника, виконаною величезною кількістю різноманітних фарб та артистизму, що свідчить про його обдарованість та талант. Однак, ось це комічне (смішне) у творчості Гоголя перетворилося у трагічне в його житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтин М.М. *Искусство слова и народная смеховая культура* / М.М. Бахтин // *Рабле и Гоголь / Контекст – 1972. – Литературно-теоретические исследования. – М.: Наука, 1973. – С. 248 – 259.*
2. Бергсон А. *Смех* / А. Бергсон // *Французская философия и эстетика XX века. – М.: Искусство, 1995. – 270 с.*
3. Гоголь Н.В. *Театральный разъезд* / Н.В. Гоголь // *Гоголь Н.В. Избранные произведения. – М.: ОГИЗ, 1948. – С. 299 – 312.*
4. Звиняцковский В. *Побеждающий страх смехом: опыт реставрации собственного мифа Николая Гоголя* / В. Звиняцковский. – К.: Льбидь, 2010. – 240 с.
5. Карасев Л.В. *Философия смеха [Электронный ресурс]* / Л.В. Карасев. – Режим доступа: <http://teologia.ru/www/estetika/karasev.htm>
6. Козинцева Т. *Сміх як засіб відтворення цілісності (на прикладі творчості М.Гоголя)* [Електронний ресурс] / Козинцева Т. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/.../1/kozynitseva.pdf>
7. Манн Ю. *Поэтика Гоголя* / Ю. Манн. – М.: Художественная литература, 1978. – 395 с.
8. Райдерман И. *Смех как утверждение бытия // Доґа / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип.9. Семантичні й герменевтичні виміри сміху. – Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2006. – С. 28 – 36.*

Титаренко О.Ю.

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Стаття присвячена дослідженню лексичних та граматичних трансформацій при перекладі, вивченню основних підходів до визначення поняття еквівалентність.

Переклад – це відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. Ця єдність досягається цілісним відтворенням ідейного змісту оригіналу в характерній для нього стилістичній своєрідності на іншій мовній основі. Шлях до досягнення такої єдності не лежить через встановлення формальних відповідників. Співставлення засобів різних мов, навіть найбільш віддалених, можливе лише шляхом співставлення функцій, які виконують різні мовні засоби. Звідси точність перекладу полягає у функціональній, а не формальній відповідності оригіналу.

У кожній мові існують свої граматичні, лексичні та стилістичні норми, дійсні тільки для даної мови. При переході до вираження думки на іншій мові необхідно знайти такі засоби і, в першу чергу, такі граматичні форми, які б так само відповідали змісту, так само зливалися б з ним, як зливається із своїм змістом форма оригіналу.

Процес перекладу завжди зв'язаний з двома конкретними мовами. Переклад, конкретизований двома мовами, описується уже не загальною, а частковою теорією перекладу, в рамках якої особливо багато доводиться займатися співставленням двох мов.

Співставлення двох мов, з одного боку, означає повернення в лінгвістику, а з іншого боку, воно надає матеріал для загальної теорії перекладу. За своєю суттю порівняльне вивчення двох мов не є ще теорія перекладу, і воно зводиться до порівняльної граматики, лексикології, стилістики. Порівняльне вивчення двох мов отримує перекладацьку специфіку, якщо воно відбувається в процесі перекладу і якщо порівняння текстів у перекладі стає не самоціллю, а засобом пізнання процесу перекладу. Висновки, отримані в результаті співставлення двох мов з позиції завдань і цілей науки про переклад, мають значення головним чином для часткової теорії перекладу. Співставлення двох мов у перекладі не взагалі, а в конкретному виді перекладу, тобто в машинному, усному, письмовому, художньому чи спеціальному, і є основою часткової теорії машинного перекладу, часткової теорії письмового перекладу, часткової теорії художнього перекладу і т. ін.

Актуальність нашого дослідження зумовлюється спрямованістю сучасних перекладознавчих досліджень на вивчення проблем перекладу в лінгвокогнітивному та комунікативно-прагматичному аспектах, мови як основного засобу формування думки. Створення інтегративної моделі перекладу, яка враховує лінгвокогнітивні характеристики тексту, та визначення базових концептів ТМУ й шляхів їхньої реалізації в тексті оригіналу та тексті перекладу є важливими чинниками створення адекватного перекладу.

Мета дослідження полягає у визначенні методів встановлення еквівалентності та адекватності перекладу, дослідженні основних лексичних та граматичних трансформацій при перекладі.

Переклад є однією з найважливіших форм міжкультурних взаємин та видів мовної діяльності і необхідним атрибутом для повноцінної роботи різних галузей. Перекладачі виступають посередниками між народами, які спілкуються практично в усіх сферах людської діяльності. Протягом останніх століть відбуваються глобальні зміни в житті людства, які мають за мету регулювати ділові стосунки в державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління адміністративно-господарською діяльністю.

Згідно з твердженням В.С. Виноградова переклад – це особливий, своєрідний, самостійний вид словесного мистецтва [2].

Відомий перекладознавець А.Д. Швейцер визначає переклад, як "Однонаправлений і двофазний процес міжмовної й міжкультурної комунікації, при якому на основі підданого цілеспрямованому (перекладацькому) аналізу первинного тексту створюється вторинний текст (метатекст), що заміняє первинний в іншому мовному й культурному середовищі; процес, який характеризується установкою на передачу комунікативного ефекту первинного тексту, частково модифікований розходженнями між двома мовами, між двома культурами й двома комунікативними ситуаціями" [13: 75]. У цьому визначенні науковець із перекладом пов'язує такі поняття, як "мова й соціальна структура" та "мова й культура".

Всі науковці в своєму тлумаченні зазначили, що переклад – це точна передача інформації з однієї мови на іншу. Вони визначили процес перекладу, як процес міжмовної комунікації. Різниця ж полягає в тому, що частина розглядає «переклад» як продукт діяльності перекладача(результат), а інші, як процес створення цього продукту (процес). Переклад як термін має полісемантичну природу, його найбільш розповсюджене і здебільшого узагальнююче значення пов'язують з процесом передачі